

особливості математичної підготовки та пропонуються шляхи підвищення її якості.

Ключові слова: математична підготовка майбутніх учителів початкових класів, здатність студентів до сприйняття і засвоєння матеріалу, педагогічна майстерність викладачів, інформаційно-методичні засоби навчання математики, пізнавальний інтерес до вивчення математики, прийоми раціональної організації розумової праці.

В статье анализируется проблема математической подготовки будущих учителей начальных классов в условиях сокращения количества аудиторных занятий и увеличение часов на внеаудиторную самостоятельную работу, указываются особенности математической подготовки и предлагаются пути повышения ее качества.

Ключевые слова: математическая подготовка будущих учителей начальных классов, способность студентов к восприятию и усвоению материала, педагогическое мастерство преподавателей, информационно-методические средства обучения математике, познавательный интерес к изучению математики, приемы рациональной организации умственного труда.

The article analyzes the issue of future primary school teachers' mathematical training in the conditions of the quantity reduction of class hours and the increase of hours for the independent extracurricular work. Peculiarities of mathematical preparation are indicated and ways of increasing of its quality are proposed.

Key words: future primary school teachers' mathematical training, students' ability to data perception and digestion, teachers' pedagogical mastership, informational-methodical means of mathematics teaching, cognitive interest to mathematics learning, methods of well-disposed organization of intellectual work.

УДК 78.071.2

О.М. Павленко
м. Ніжин, Україна

КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА ВМІНЬ ДЖАЗОВОЇ ІМПРОВІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Постановка проблеми. Сучасні євроінтеграційні процеси в освітньому просторі спрямовані на формування висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, здатного в майбутній професійній діяльності реалізувати свій творчий потенціал. Модернізація сучасної мистецької освіти зумовлює необхідність пошуку та впровадження ефективних навчальних технологій, зорієнтованих на формування творчого потенціалу особистості, інтеграцію професійних знань, умінь та навичок.

Зростання сучасних вимог до професійної підготовки майбутнього вчителя музики зумовлює необхідність розвитку його творчої особистості. Залучення майбутнього фахівця музично-педагогічної сфери до продуктивно-творчих видів діяльності, а саме - джазової імпровізації, забезпечить максимальну реалізацію власних творчих можливостей. Формування вмінь джазової імпровізації майбутнього вчителя музики набуває особливої значущості.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. У сучасній науково-педагогічній літературі розглядаються питання присвячені музично-педагогічній творчій діяльності (А. Болгарський, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський та ін.), розвитку художньо-творчого потенціалу студентів (Е. Абдулін, Л. Масол, В. Ражников, О. Рудницька, О. Щолокова, О. Щербініна та ін.), навчанню майбутнього вчителя музики джазу, джазової імпровізації (В. Дряпіка, О. Жаркова, Н. Попович, Н. Сродних, Ю. Степняк, О. Хижко та ін.), формуванню художньо-творчих вмінь (Б. Іюфіс, М. Кириченко, Л. Онофрійчук, О. Плотницька, І. Чернявська, І. Шинтяпіна та ін.) та імпровізаційних вмінь (Л. Баренбойм, Г. Гельфгат, С. Мальцев, Ю. Козирев та ін.). Водночас, у сучасних науково-педагогічних дослідженнях не висвітлено компонентну структуру вмінь джазової імпровізації.

Метою даної цієї є висвітлення компонентної структури вмінь джазової імпровізації майбутнього вчителя музики.

Виклад основного матеріалу. В теперішніх умовах майбутньому вчителю музики варто

мати у своєму професійному арсеналі для майбутньої мистецько-педагогічної та музично-виконавської діяльності сформовані імпровізаційні вміння. Об'єднувальним чинником розуміння вміння є виконання дій, які дають змогу здійснювати певний вид діяльності на основі володіння знаннями й навичками.

Уміння виражає підготовленість до практичних і теоретичних дій, що виконуються швидко, точно і свідомо. Сформоване уміння, підкреслює В. Дряпіка [5], може стати властивістю особистості й умовою набуття нових умінь та навичок, тобто показником інтелектуального розвитку особистості й, насамперед здатності до перебудови засвоєних прийомів діяльності (праці), до набуття знань і застосування їх у змінених умовах відповідно до поставленої мети діяльності.

Теоретичне осмислення проблеми дало змогу визначити вміння джазової імпровізації як здатність майбутнього вчителя музики до джазового музикування на основі засвоєних спеціальних знань й навичок, творчо-пошукових, аналітико-прогностичних, перетворювальних дій у процесі інструментально-виконавської діяльності, внаслідок якої створюється творчий продукт. Уміння джазової імпровізації формуються під час активної художньо-творчої діяльності та цілеспрямованого педагогічно керованого впливу.

Структура вмінь джазової імпровізації майбутнього вчителя музики включає такі взаємопов'язані компоненти: *мотиваційно-емоційний, когнітивно-пізнавальний, аналітико-прогностичний, творчо-діяльнісний*.

Мотиваційно-емоційний компонент характеризується мотиваційною спрямованістю на активне творче музикування, спонукання до музично-творчої діяльності, емоційно-вольовою готовністю до створення продуктів творчості під час джазового музикування, мобілізації вольових зусиль, емоційним захопленням творчістю, емоційним переживанням унаслідок утілення власного творчого задуму у процесі створення джазової імпровізації.

У педагогічній науці існує загальновизнане положення про те, що мотиви є внутрішнім спонуканням до навчальних дій, навчальної діяльності. Система мотивів особистості відіграє роль регулятора її діяльності та поведінки. Так, мотив визначають як усвідомлене або неусвідомлене спонукання до діяльності, властивість, що в конкретній ситуації набуває «матеріального або ідеального предмета/об'єкта, на який спрямовано діяльність, і заради якого вона здійснюється» [8, с. 381].

Мотиви внутрішньо спонукають особистість до певного виду активності, пов'язаної із задоволенням якоїсь потреби. Вони розвиваються і змінюються безпосередньо під час самої діяльності. Доведено, що мотиви не існують поза діяльністю. Під час діяльності відбувається як розвиток особистості, так і перетворення середовища, в якому живе людина. Мотиви є стійкою особистісною властивістю, що спонукає зсередини до здійснення певних дій. Так, О. Дем'янчук вказує, що «як джерело діяльності людини, мотив сам формується в процесі вдосконалення учнями дій, усвідомлених суперечностей, що виникли між пізнавальною потребою і можливістю її задоволення своїми силами» [4, с. 11].

Основою спонукальної сили мотивів є інтереси, ідеали, переконання, настанови, цінності. До навчання студента спонукає не один мотив, а низка мотивів з різними властивостями, що виступають у взаємодії з іншими.

Потрібно зазначити, що формування вмінь джазової імпровізації в процесі інструментально-виконавської підготовки потребує значних вольових зусиль. Волю визначають як «свідому саморегуляцію людиною своєї поведінки й діяльності, регулюючу функцію мозку, що полягає в здатності активно досягати свідомо поставленої мети, переборюючи зовнішні і внутрішні перешкоди» [2, с. 58].

Вольовий аспект компонентної структури вмінь джазової імпровізації дасть змогу майбутньому вчителю музики вирішувати поставлені творчі завдання, сформувати та розвивати вольові якості у процесі підготовки до джазового музикування та у безпосередньому виконанні джазової імпровізації.

Потрібно констатувати той факт, що музичне мистецтво має емоційну природу.

Можливість його пізнання людиною відбувається через емоції й почуття. Джазове мистецтво виокремлюється поміж інших видів мистецтв особливим емоційним фоном.

Художньо-творча діяльність характеризується особливим емоційним напруженням митців. Продуктивне здійснення такої діяльності неможливе без емоційного осягнення та переживання у мистецькій галузі. Емоційний компонент творчості, за переконанням В. Роменця [10], є дуже важливим, що характеризує його внутрішню, іманентну сутність. Учений вважає, що результативний творчий пошук не може бути поза емоційним напруженням.

Г. Єрмаш [6], вивчаючи емоції, що проявляються в процесі художньої творчості, вважає, що формування творчого стилю діяльності потребує розвиненої емоційної сфери особистості. Дослідник переконаний у тому, що художню творчість супроводжує високий рівень переживання, емоційна наповненість сприймання дійсності, пристрасть.

Потрібно констатувати, що цілеспрямований розвиток емоційної сфери особистості майбутнього вчителя музики є дуже важливим для виконавської, художньо-творчої діяльності загалом та формування вмінь джазової імпровізації зокрема.

Основним аспектом *когнітивно-пізнавального компоненту* вмінь джазової імпровізації виступають знання з джазового мистецтва та імпровізації, що їх здобувають студенти в процесі інструментально-виконавської підготовки.

Музичні знання, як вважає О. Олексюк [7], становлять основу будь-якої цілеспрямованої дії. Науковець підкреслює, що річ не лише у сумі знань, а й у способах музично-пізнавальної діяльності кожного студента, в розвитку самостійного мислення та оцінювання. Змістову сторону музичних знань відображено в програмі, а рівень мислення учня удосконалюється від простого упізнання через порівняння, узагальнення до усвідомлення цілісних теорій та складної системи оцінюваних знань.

За музично-педагогічною теорією Е. Абдулліна [1] є такі рівні музичних знань: знання, які сприяють формуванню цілісного уявлення про музичне мистецтво, характеризують його природу як соціального явища, функцію і роль у громадському житті, естетичні норми й критерії; знання щодо істотних особливостей музичної мови, закономірностей будови й розвитку музики, засобів музичної виразності.

Потрібно зазначити, що спеціальні знання із джазового мистецтва, специфіки імпровізаційного музикування в джазі, створення джазової імпровізації сприятимуть збагаченню та розширенню мистецького тезаурусу майбутнього вчителя музики.

Ми погоджуємось із думкою М. Михаськової, що здобуттю неповних, неглибоких знань може сприяти існуюча практика виключення творчих видів діяльності, неврахування емоційно-чуттєвої сфери навчального процесу, через що позбавляє їх включення до системи цінностей особистості.

Загальновідомо, що знання є результатом пізнавальної діяльності особистості. Так, пізнання розкривається як процес цілеспрямованого активного відображення об'єктивної дійсності в абстрактних образах у свідомості людей, що пов'язане з їх практичною діяльністю. Спеціально організоване пізнання виступає сутнісним аспектом навчально-виховного процесу.

На думку С. Ліпської, музичне пізнання — це результат діалогічної взаємодії митця та учня, коли настанова на діалог стає одним з ключових чинників осягнення музичного мистецтва, продуктивною формою здійснення розумових процесів, під час яких акумулюється емоційний досвід на основі співтворчості з художнім задумом митця та конкретно-предметної його реалізації.

Когнітивно-пізнавальний компонент зорієнтовано на розширення мистецького тезаурусу майбутнього вчителя музики, набуття ним ґрунтовної інформації в галузі джазового мистецтва та імпровізації в джазі, усвідомлення цінностей джазового мистецтва, розуміння основних закономірностей (зовнішніх і внутрішніх) створення джазової імпровізації.

Доречно зазначити, що специфікою імпровізаційної діяльності є вміння аналізувати музичний матеріал, планувати створення імпровізації до початку імпровізації і під час музикування, передбачати результат творчої діяльності.

Аналітико-прогностичний компонент характеризується здатністю до музично-теоретичного аналізу мови джазу та імпровізації, слухового аналізу джазової музичної інформації, можливістю планувати майбутню імпровізацію та коригувати її перебіг під час творчого музикування, здійснювати рефлексивний аналіз власних творчих дій.

У музичному мистецтві, вважає Т. Панасенко, аналіз можна розглядати як диференційовано-цілісне (аналіз шляхом синтезу) сприйняття музичних образів з наступним їх розвитком. У музично-інтелектуальній діяльності, як зазначає дослідниця, значення аналізу є досить важливим, а доказом цього постає сформованість аналітичної системи для засвоєння музичного матеріалу у процесі музично-теоретичної та фахової підготовки майбутнього вчителя музики.

Слуховий аналіз, на думку Ю. Рагса, — це не тільки засіб раціонального пізнання, а й основа для нових емоційних відкриттів, що сприяє поглибленому пізнанню художньої сутності твору. Тому майбутній учитель музики потребує вільної слухової орієнтації, вміння слухати, сприймати музику в сукупності її компонентів.

Робота над аналізом на слух, як зазначає О. Давидова, має такі цілі: «виховати цілеспрямованість слухової уваги; сприяти накопиченню слухового досвіду; надовго закріплювати в пам'яті різні музичні уявлення; сприяти розвитку музичної пам'яті на основі внутрішнього слуху; використовувати у процесі роботи аналіз як основну форму ознайомлення з новими музичними явищами та з теоретичними поняттями; розвивати музичне мислення студентів, тобто аналізувати почуте, порівнювати, синтезувати і диференціювати явища» [3, с. 121].

Аналіз джазових творів надає можливість майбутньому вчителю музики долучитися до особливостей мелодичного і гармонічного мислення виконавця-імпровізатора, композитора-імпровізатора, його засобів і прийомів музичної мови (метроритм, синтаксис, ладогармонічна організація тощо).

Творчо-діяльнісний компонент характеризується здатністю до музичної продуктивно-творчої виконавської діяльності, розкриття творчих можливостей, якостей майбутнього вчителя музики у процесі активного джазового музикування, творчого застосування теоретичних знань, творчого спілкування, встановлення міжособистісних контактів під час створення джазового імпровізаційного продукту.

Творчість у науковій літературі визначається вищою формою активності і самостійності людини. Найістотнішими характеристиками творчості є новизна і перетворення. Ці показники, як зазначають деякі дослідники проблематики творчості (Л. Виготський, П. Еббс, В. Загвязинський, В. Роменець, О. Рудницька, С. Сисоева та ін.), можуть бути як об'єктивними, так і суб'єктивними. Об'єктивна цінність визначається за соціально значущими продуктами творчості, які не мали аналогів в історії культури. Суб'єктивна цінність має місце тоді, коли продукт є новим лише для людини, котра його створила. Саме суб'єктивна новизна думок, рішень, оцінок, позицій, почуттів властива навчальній творчості.

Дослідники (В. Давидов, П. Дишловий, Б. Паригін, В. Шинкарук, Л. Яценко) зазначають, що творчість у художній діяльності, або художня творчість, постає як перетворювальна сутність людського відношення щодо світу і включає спрямованість особистості на усвідомлення нею соціальної культури і духовності. Художня творчість являє собою діалектичну єдність задумів і технічних утілень, нові ідеї потребують освоєння нових технічних прийомів, оволодіння досконалішими оригінальними технічними засобами, спонукає і створює умови для нових творчих досягнень. В. Ражников вважає, що «художня творчість, у якій би сфері вона не виявлялася, — це відхід від шаблону, у ній акумулюється здатність живої природи до розвитку, до нових комбінацій. Вона є умовою і компонентом будь-якого розвитку» [9, с. 110].

Імпровізацію прийнято розглядати як невід'ємний компонент творчого процесу (виникає під час художньо-творчої діяльності), а також її результат і засіб удосконалення. Більшість дослідників визнає, що головне в імпровізації — раптовість творчого імпульсу. У зв'язку з цим її розглядають, насамперед, як особливий вид художньої творчості, за яким її результат

досягається безпосередньо під час виконання, без попередньої підготовки. Творчий процес в імпровізації характеризується не лише спонтанністю, важливим є те, що продукт творчості за способом здійснення стає невіддільним від творчого акта.

Висновки. Таким чином, структура вмінь джазової імпровізації майбутнього вчителя музики включає такі взаємопов'язані компоненти:

- мотиваційно-емоційний (мотиваційна спрямованість на активне творче музикування; спонукання музично-творчої діяльності; емоційно-вольова готовність до створення продуктів творчості під час джазового музикування; мобілізація вольових зусиль; емоційне захоплення творчістю; емоційне переживання внаслідок утілення власного творчого задуму у процесі створення джазової імпровізації);
- когнітивно-пізнавальний (розширення мистецького тезаурусу; набуття ґрунтовної інформації в галузі джазового мистецтва та імпровізації в джазі; усвідомлення цінностей джазового мистецтва; розуміння основних закономірностей створення джазової імпровізації);
- аналітико-прогностичний (музично-теоретичний аналіз мови джазу та імпровізації, слуховий аналіз джазової музичної інформації; планування майбутньої імпровізації та коригування її в процесі творчого музикування; рефлексивний аналіз власних творчих дій);
- творчо-діяльнісний (здатність до музичної продуктивно-творчої виконавської діяльності; розкриття творчих можливостей, якостей майбутнього вчителя музики у процесі активного джазового музикування; творче застосування теоретичних знань; творче спілкування; здатність декодувати джазову тему, створювати джазову імпровізаційну мелодичну горизонталь, утворювати різні типи джазового акомпанементу, музикувати у типових джазових формах; встановлення міжособистісних контактів під час джазового музикування).

Література:

1. Абдуллин Э. Б. Теория и практика музыкального обучения в общеобразовательной школе / Э. Б. Абдуллин — М. : Просвещение, 1983. — 112 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. — К.: Либідь, 1997. — 376 с.
3. Давыдова Е. В. Методика преподавания сольфеджио / Е. В. Давыдова. — М.: Музыка, 1975. — 159 с.
4. Дем'янчук О. Н. Педагогічні основи формування художньо-естетичних інтересів школярів : [навч.-метод. посіб.] / О. Н. Дем'янчук. — К. : ІЗМН, 1997. — 63 с.
5. Дряпіка В. І. Розвиваюче навчання і поліфункціональна підготовка педагога-музиканта засобами джазового виконавства / В. І. Дряпіка // Наукові записки НДПУ ім. М.Гоголя. — 2002. — №1. — С.12-14.
6. Ермаш Г. Л. Творческая природа искусства / Г. Л. Ермаш. — М. : Искусство, 1977. — 320 с.
7. Олексюк О. М. Музична педагогіка: [навчальний посібник] / О. М. Олексюк. — К.: КНУКіМ, 2006. — 188с.
8. Психологический словарь / [под общей науч. ред. П.С.Гуревича]. — М. : ОЛМА Медиа Групп, ОЛМА ПРЕСС Образование, 2007. — 800 с.
9. Ражников В. Г. Диалоги о музыкальной педагогике / В. Г. Ражников. — М. : Музыка, 1989. — 140 с.
10. Роменець В. А. Психологія творчості: [навч. посібник для студ. вищих навч. закл.] / В. А. Роменець. — 3-тє вид. — К. : Либідь, 2004. — 288 с.

У статті висвітлюється компонентна структура вмінь джазової імпровізації майбутнього вчителя музики, яка включає такі взаємопов'язані компоненти: мотиваційно-емоційний, когнітивно-пізнавальний, аналітико-прогностичний, творчо-діяльнісний. Визначено сутність умінь джазової імпровізації майбутнього вчителя музики.

Ключові слова: вміння джазової імпровізації, компонентна структура, творчість, майбутній вчитель музики.

В статтє раскрывается компонентная структура умений джазовой импровизации будущего учителя музыки, которая включает следующие взаимосвязанные компоненты: мотивационно-эмоциональный, когнитивно-познавательный, аналитико-прогностический, творческо-деятельностный. Определена сущность умений джазовой импровизации будущего учителя музыки.

Ключевые слова: умения джазовой импровизации, компонентная структура, творчество, будущий учитель музыки.

The article highlights the component structure of jazz improvisation skills of the future music teacher, which includes inter-related components: motivational-emotional, knowledge-cognitive, analytical-forecasting, creative-activity. The essence of jazz improvisation skills of the future music teacher.

Key words: jazz improvisation skills, component structure, art, future music teacher.

УДК 378.011.32:004

І.О. Петрицин
м. Дрогобич, Україна

РОЗРОБКА ТА ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО ЛАБОРАТОРНОГО ПРАКТИКУМУ В ПРОЦЕСІ ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність теми та постановка проблеми. Інформатизація освіти вимагає підвищення якості навчального процесу, здійснення відповідних досліджень і розробок сучасних методів навчання, заснованих на використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). У сучасних освітніх технологіях засоби ІКТ займають одне з провідних місць як потужний інструмент, який використовується для передачі, зберігання й обробки інформації. Такі технології надають можливість по-новому організувати навчальний процес та електротехнічну підготовку студента, дозволяють створювати моделі різних фізичних об'єктів, явищ і процесів та відображувати їх на екрані ПК з можливістю змінювати параметри.

Цикл електротехнічних дисциплін належить до тих, вивчення яких повинно супроводжуватися експериментальними дослідженнями. Віртуальні експерименти значно прискорюють процес освоєння матеріалу студентами. Персональний комп'ютер можна розглядати як універсальний лабораторний стенд.

Експерименти у віртуальних навчальних середовищах набагато дешевші, ніж експерименти з реальними елементами, приладами й устаткуванням та абсолютно безпечні. Не залишає сумніву доцільність і корисність широкого застосування ІКТ в організації лабораторного практикуму при вивченні електротехнічних дисциплін. У методичному аспекті використання віртуальних навчальних середовищ при підготовці майбутнього вчителя досліджується, проте недостатньо висвітлене в навчальній та науковій літературі.

Мета статті — обґрунтування дидактичних функцій віртуального лабораторного практикуму як засобу підвищення рівня електротехнічної підготовки студентів, визначити шляхи ефективного його використання в навчально-виховному процесі.

Аналіз попередніх публікацій і досліджень та виклад основного матеріалу. Психолого-педагогічні засади застосування ІКТ у професійній підготовці знайшли своє відображення в роботах Р. Гуревича [1], С. Григор'єва, Б. Гершунського, Ю. Дорошенка, М. Жалдака [3], М. Кадемії [1], В. Кондратюка, А. Коломієць [4], В. Ковалевського, В. Красильникова, С. Сисоєвої та ін. Проблеми використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі досліджувалися І. Підласим, Р. Нортон, Б. Скіннер, Т. Ершовою [2], Н. Тверезовською, О. Чайковською та іншими, технологія використання комп'ютерних віртуальних середовищ навчання розглядалася А. Матвійчуком [5], Ю. Машбицем, І. Роберт та ін.

Досвід роботи дає підставу стверджувати про те, що у деяких студентів виникають труднощі в процесі вивчення курсів електротехнічного циклу, особливо заочної форми навчання. На виконання лабораторних робіт з електротехніки студентам заочної форми навчання передбачено лише 6-8 годин аудиторних занять, тоді як студенти стаціонару працюють у лабораторних умовах 32-34 години. Подолати ці та інші труднощі певною мірою можна за допомогою комп'ютерної техніки і наявного програмного забезпечення [1, с. 427].

Аналіз сучасного стану розвитку лабораторного практикуму показав, що застосування ІКТ